

Słowo a skutk

Budźće činjerjo słowa a nic jeno posłucharjo.

Jakub 1,22

Němski spisowaćel Karl May wozjewi w lěće 1901 jednu ze swojich poslednich knihow: „A měr na zemi“. W njej wupraji so za křesćanstwo skutka, kotrež so ze wšitkimi dobrými ludźimi za měr na zemi a za lubosć mjez ludźimi zasadźuje. Tajkemu zmyslenju njeńdžeše wo zničenje přećiwnika, ale wjele bóle wo to, jeho změnić, jeho k dobremu wjesć. Karl May pisaše: „Kuzłarski srědk, zo bychy so wšity w lubosći zjednočili, dyrbi lubosć być, a to někak ta lubosć, kaž ju křesćanstwo wučí, kotruž wšak hižo kóždy čłowska wutroba, tež ta kóždeho pohana, znaje a dawa.“ Tute nastajenje mjenowaše May z heslom, kiž bě w přenjej połojcy 20. lětstotka jara rozšěrjene, „křesćanstwo skutka“. Indirektnje kritizowaše so z tutym słowom křesćanstwo, kiž widžeše centrum swojeho skutkowanja w sluchanju na słowo, w modlenju a w swjatočnych cyrkwinskih wobradach.

Přećiwu Karla Mayjowym słowam wupraji so Drježdžanski kapłan Rentschka. Lubosć sama, tak wón praješe a pisaše, je přemało. Dže tež wo prašenje wěrnosće, Mayjowy spis „A měr na zemi“ pak je pońny mylenjow. W pozdžišich lětach je Rentschka Mayjowe spisy wobdželať, zo bychy tež za katolskich čitarjow bjez poroka byli.

Rozestajenje mjez spisowaćelom Mayjom a kapłanom Rentschku ma zasadny wuznam. Dže wo dvě formje křesćanstwa: Tu křesćanstwo słowa – tam křesćanstwo skutka. Tu swěrní kemšerjo a wěriwi, kiž so zanurja do Božeho słowa a do mysterijow wumóženja, w modlitwje wopominajo Bože wulke skutki – tam ludžo, kiž so zasadza za lěpši swět, za rozrisanje problemow a za praktisku pomoc. Kóždy smě so prašeć, hdže wón steji abo kotremu lěhwu by so wón skerje přirjadował.

Diferenca mjez křesćanstwom lubosće a křesćanstwom wěry wobsteješe hižo na

spočatku cyrkwe. List Jakuba je jasna polemika přećiwu křesćanstwu, kotrež je drje žiwe we wěrje do Jezusa Chrysta, ale nochce praktiske konsekwency z teho čahnyć. „Budźće činjerjo słowa a nic jeno posłucharjo.“ Dale napomina Jakub wěrywych: „Jeli wy kralowski zakon dopjelniće po Pismje: Lubuj swojeho blišeho jako sam so, da činiće prawje. Wěra, hdyž nima skutkow, je sama w sebi morwa.“ (Jak 2,8+17) Jakub je wučer lubosće, jemu dže wo křesćanstwo skutka.

Nětko wšak so praša, hač je alternatiwa prawa: Tu lubosć, tam wěra. Tu skutkowanje za blišeho, tam přiwobroćenje duše k Bohu. Někak začuwamy, zo njeje tajke napřećostajenje woprawnjene. Słowo je zakład wšeho skutkowanja. Wone postaji směr a nadawki. Na nje dyrbimy sluchać a je přiwzać. Za nas křesćanow je Bože

słowo zakład wšeje etiki a moralki. Hdyž so tute wjac prawje njewučí abo njepřiwozmjje, potom so počasu tež křesćanske skutkowanje pozhubjuje. Potom stupja druge bohi do žiwjenja, kotrež sej hinaše jednanje žadaja.

Titul Karla Mayjoweje knihi „A měr na zemi“ je wzaty z hodowneje stawizny, dokładnišo prajene, z poselstwa jandžela. Karl May je sej jenož druhi džěl jako napismo za swoju knihu wuzwoliť. Přeni džěl, kotryž je wón wuwostajiť, rěka: „Čeśc budž Bohu we wysokosći“, hakle potom sčěhuje „a měr na zemi“. W tutymaj myslomaj je cyłe křesćanstwo wopřijate. Mamy Bohu čeśc dać z tym, zo na jeho słowo sluchamy, so k njemu modlimy a so jeho wjedženju dowěrimy. Mamy pak tež skutkować za měr na zemi, za měr w našim kraju a za měr w našich domach. **Jan Malink**

Zahajenje lětušeho Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja před pomnikom Albina Mollera při cyrkwi w delnjołužiskim Tšupcu

Foto: J. Maćij

Stawizna wo mosće

Lube džeci, kóždy z was znaje zawěsće někajki móst. Znajeće snano wulki móst, po kotrymž sće hižo raz z awtom abo ćahom jěli, mosćik přez rěčku, kotryž njeje snano wjace hač deska. Někotre mosty samo morjo přepřeča a susodnej krajej mjez sobu zwjazaja. Snano maće tež we wjesce abo w měsće, w kotrymž bydliće, móst. Wšitke mosty maja nadawk zwjazać, zo bychmy spěšnje a na najkrótsim puću wot jedneho městna na druhe přišli. Njebychu-li tute mosty byli, bychmy dyrbjeli snano wulke wokołopuće hić abo jěć. Abo njebychmy so scyła na tamny kónc podali.

Wo takjim mosće powěda slědowaca stawiznička, kotruž sym njedawno čitała. Njeje napisane, hdže je so to podało, ale myslu sej, zo je so to tu pola nas we Łužicy runje tak stać móhło kaž w dalokim cuzym kraju.

*

Hižo wjele lět zwjazowaše stary drjewjany móst džěl wjeski z tamnym. Wjedžeše přez rěčku, kotraž měješe w lécu jenož mało wody. W nalěcu, hdyž sněh taješe, pak běše čím wjace wody w njej.

Prjedy hač bě wjeska nastala, běštej na woběmaj bokomaj rěki burskej statokaj. Žiwjenje na statokomaj běše chětro wobćežne. Pjenjezy runje tak dosahachu, zo by so kóždy bur tak někak sam zastarał. Wobaj drje stajnje na to mysleštaj, zo by móst mjez woběmaj brjohomaj rěčki zawěsće dobra wěcka była, tola ženje njebě dosć pjenjez a chwile, tajki móst natwarić. Wšako mějachy so graty a druhe wěcki kupić, kotrež džěło a žiwjenje na statoku wolóža. A džěło na polu so tež wotsamo nječinješe.

Jedne lěto běše wosebje ćežke. Měsacy dołho njebě so dosć deščowało a rěčka bě wusaknyła. Wusyw na polu jenož hubjenje

schadžeše, džěło na polu bě suchoty dla wo wjele bóle napinace hač lěta do toho. Tež skót pod suchotu ćerpješe, njeběše dosć picy a kruwy lědma hišće mloko dawachu. Wobě swójbje sej w tutym ćežkim času na polu a w hródzi wupomhaštej a tak ćežki čas derje přetraštej.

W přichodnym léce so zaso deščowaše. Buraj měještaj ruce poľnej džěła, zo byštaj kóždy swoje pola wobdžěłaj. A tola za-

Mosćik přepřeči rěčku mjez ležownosćomaj a zwjazuje susodow mjez sobu. Foto: P. Wirth

počeštaj w tutym času móst přez rěčku twarić, byrnjež poprawom chwile a pjenjezy za to njeměłoj. Běštaj pak w suchim léce nazhoniłoj, zo je w nuzy derje, někoho měć, kotryž pomha. Zo je druhdy derje, z poslednim, štož maš, móst natwarić, kotryž tebe spěšnje k přećelej wjedže, a zo stej přećelstwo a pomoc w nuzy wažnišej hač pjenjezy a graty, kotrež te jedne abo druhe džěło wolóža. Běštaj dožiwiłoj, zo je přećelstwo wosebite bohatstwo, kotrež sej z pjenjezami kupić njemóžeš.

Janina Krygarjowa

Swójbne pućowanje a serbski swjedžen w Wuježku

Serbske ewangelske towarstwo přeprošuje wšitkich Serbow a dalších zajimcow sobotu, 12. awgusta, na lětnje pućowanje a serbski swjedžen do Wuježka pod Čornobohom. Zetkamy so w 13.00 hodź. pola Krygarjec (Wuježk č. 31A). Wottam pućujemy na Rubježny hród. Tam móža džeci na skału krosnować a so na wjeršku do knihi zapisac. Njezabudźće na krute črije a dołhe cholowy! Po puću njech so kóždy sam ze swojeho nachribjetnika zastara.

Po zwučěnym wašnju přizamknje so po pućowanju a kofeju w 17.00 hodź. nutnosć ze Serbskim superintendentom Janom Malinkom na Pawlikec statoku. Wot 18.00 hodź. wjeselimo so na skupinku Podka z Drježdžan. Najskejke knježi zaso

dobra nalada hač do poľnocy. Mnozy su sej tehodla tutu skupinu z Drježdžan lěta zaso přeli.

W bróžni budže bifej prihotowaný. Štož chce tykanc napjec abo něšto za bifej přinošowac, njech so prošu přizjewi (tel. 035939 80502). Kóždy pomoc je witana.

Štož trjeba transport, njech so prošu tež přizjewi. Na nutnosć jědze zaso bus přez wjeski Bukečanskeje wosady a po programje zaso domoj.

Wobsteji možnosć, pola Krygarjec na zahrodze stanowac a přenocowac.

Přeprošeni su wězo tež wšitcy, kiž chcedza hakle na nutnosć abo program přinć.

Krygarjec swójbja z Wuježka Serbske ewangelske towarstwo

Wjedženje a přednošk

W Budyskim Serbskim muzeju poskići so srjedu, 23. awgusta, we 18.00 hodź. serbske wjedženje po wosebitej wustajeńcy „Pjec lěstotkow. Serbja a reformacija“. W 19.00 hodź. přizamknje so tehurunja w serbskej rěči přednošk dr. Lubiny Malinkoweje „Ochranowca a Serbja“, kotryž so simultanje do němčiny přeloži. Wšitkich zajimcow wutrobnje přeprošuje

Serbski muzej Budyšin

Maćična akademija

Štwórtk, 24. awgusta, w 19.30 hodź. přednošuje dr. Alexander Maxwell, stawiznar a docent na universiće Victoria we Wellingtonje, Nowoseelandskej, w Budyskim hosćencu „Wjelbik“, Žitna 7, na temu „Serbščina w słowjanskim swěće: taksonomija a napodobnjenje“. Přednošk budže w němskej rěči, zastup je darmotny. Wšitkich zajimcow wutrobnje přeprošuje

Maćica Serbska, stawizniska sekcija

Zakónčenje wustajeńcy

Njedzelu popołdnu, 27. awgusta, wotměje so finisaža wosebiteje wustajeńcy „Pjec lěstotkow. Serbja a reformacija“. Program předwidzi:

15.00 hodź. serbske wjedženje superintendenta Jana Malinka

16.00 hodź. literarno-hudźbny program z basnicu Měranu Cušcynej a chórom Budyšin

17.00 hodź. němske wjedženje kuratorke Andreje Pawlikoweje

Přikus so poskići. Wšitkich zajimcow wutrobnje přeprošuje

Serbski muzej Budyšin

Stawiznički za najmlódšich

Nowa zběrka čitancow za najmlódšich pod titulom „Moje najlubše pěstowarske stawiznički“ je njedawno w LND wušta. Bohaće ilustrowana knižka w přeložku Jadwigi Wejšineje woprija dwanaće krótkich stawizničkow za džeci wot dweju lět, kotrež póndu bórže do pěstowarnje abo hižo do njeje chodža. Wone zhonja na zabawne wašnje, što Mija w běhu lěta w pěstowarni wšitko dožiwi. Tak prihotuje zhromadnje z druhimi džecimi léčny swjedžen a nazwučuje džiwadłowu hru za njón, wuleći sej z nimi do lěsa a pasli latarnički. Přidaty je knize mały serbsko-němski słowničk. **LND**

Moje najlubše pěstowarske stawiznički, powědane wot Christy Kemper, z wobrazami Sigrid Leberer, z němčiny přeložila Jadwiga Wejšina, 26 s., barbne ilustracije, twjerdy papjerc, 978-3-7420-2428-2, 8,90 €

Wustajeńca w Serbskim muzeju: Pjeć lětstotkow. Serbja a reformacija

„Soraborum Saluti“ steji na wigneće Serbskeho předarskeho towarstwa w Lipsku, pozdžišeje Sorabije. Ze studentskeho towarstwa wuńdžechu wuznamni serbscy fararjo, kaž Hadam Bohuchwał Šerach, Jurij Mjeń a Handrij Zejler. Sobu najwažniši wuskutk Lutheroweje reformacije bě wuwieće serbskeje spisowneje řeče. Bjez pismowstwa njebychmy džensa wjele wo našich stawiznach wědzeli. Tehodla steja řečne pomniki w srjedžišču slědženjom wo zašłosći.

Hišće hač do 27. awgusta wabja serbske řečne dokłady a dalše pokłady do Serbskeho muzeja w Budyšinje. Hdyž kročiš po wustajeńcy „Pjeć lětstotkow. Serbja a reformacija“, wuhladaš historiske žadnostki serbskeho pismowstwa za škleńcu witriny w začěmnjenych rumnosćach, druhdy samo z přidatnym zakryćom witriny. Zakryće je za wopytowarja zdobom wotkryće, dokelž njesu tute spisy přistupne. Najstarši wustajeny serbskorěčny spis je Sosnjanska křčenska agenda z lěta 1543.

Najwuznamniše řečne pomniki, kaž originalny rukopis delnjoserbskeho přeložka Noweho zakonja Mikławša Jakubicy z lěta 1548 a přenje wudaće hornjoserbskeje biblije z lěta 1728 kaž tež přenje čišćane delnjoserbske spěwarske (1574) wot Albina Mollera a hornjoserbski Warichiusowy „Lutherowy Mały katechizm“ (1597), smědžachu so jenož hač do 25. junija wustajeć. Potom dyrbjachu so zaso do škitnych skladow wrócić. Přez sluchatka ma wopytowar w susodstwjě drohotnych knihow skladnosć, so mjez druhim zanurić do serbskich wersijow Wótčenaša a do fiktivneho interviewa rozhlósownicy Móniki Gerdesoweje z Wjaclawom Warichiusom.

Powabliwa je ekspozicija knihow duchownych kěrlušow, džensa spěwarskich, ze wšelakimi hronami a ornamentami na knižnej wobalce. Wot lěta 1710 hač do 2010 dožiwi hornjoserbska publikacija něhdže 40 nakładow a plaći tuž hač do džensnišeho jako bestseller. Hustodosć je do spěwarskich a dalšich nabožnych knihow wosobinske wěnowanje zapisane, na přikład ke konfirmaciji.

Ewangelscy fararjo běchu kulturne žiwjenje přez generacije wobliwowali, wo čimž swědči rodoštom Frenclec swójby na pergamentowej rólí z poslednim zapisom w lěće 1830. Mólby wuznamnych wosobinow, městnosćow, cyrkwjow a kemšacych drastow pohlubšeja wědu a začišć wo něhdyšim žiwjenju a skutkowanju w ewangelskich Serbach. Hnujacy je wobraz wo pohrjebje w Slepom z lěta 1905. Zajimawe su čahobiblija Mile Pfulec, kotruž bě jako hodowny dar wot svojeho slubjeného J. H. Imiša dóstała, abo sudobja za Bože

wotkazanje z Lubija (1896). Wot Božeho wotkazanja wotwjedže so rozdželne pomjenowanje za ewangelskich a katolskich Serbow „podwobeske“ (pod woběmaj wobličomaj, to rěka chlěb a wino) a „podjanske“ (pod jednym, jenož chlěb). Začišć zawostaja Hrodzišćanski rězbarjeni barbojty pěskowy časnik za předowanje z lěta 1690 z pjeć škleńcami, kiž služeše temu, zo by so farar na wotpowědny čas dźeržał.

Njemóže so přěć, zo je njesprócniwe přeložerske džěło w reformaciskej dobje

Awgusta Měrcinka z lěta 1854 a Ochranowske hesła w 30 rěčach swěta. Wo serbskim wědomju swědči najstarši serbski napis na železnej wisacej waze z lěta 1735 wot Jana Gelanskeho z Hodžija. Kurwjerchowski dohladowar dróhow bě sej swětowe rěče z pomocu biblijow přiswojił. Model pomnika Jana Kiliana w Kotecach, suweněry z Ameriki a dalše pokazki zaběraja so z wupućowanjom Serbow srjedź 19. lětstotka.

Na wjerški ewangelskeho wosadneho žiwjenja w poslednich lětdžesatkach hač

Pohlad do wustajeńcy z restawrowanymaj Bukečanskimaj paramentomaj a ze sudobjemaj za Bože wotkazanje ze Serbskeje cyrkwy w Lubiju, kiž maja serbske napisy. Wo nich je so w Pomhaj Bóh hakle njedawno rozprawjało.

Foto: Serbski muzej

wuwieće serbskeho pismowstwa zahajiło. Tak běchu ewangelscy Serbja hač do kónca 19. lětstotka směrodajni w narodno-nabožnym a literarnym skutkowanju. K wustajenym wosebitosćam sluša bjezdweła tež spěwnik Sorabije, prawdžepodobnje rukopis Handrija Zejlerja z lěta 1828.

Wažny scěh reformacije bě wutworjenje serbskeho šulstwa, štož so w třećej rumnosći dokumentuje. Na wjerchu napadnje swěčnik lužiskich typow, předstajacy wučerja-kantora a serbske šulerki. Na při scěnje připrawjenej wobrazowce su widzeć strony ABC-knižkow, napisane a rysowane wot Hendricha Awgusta Krygarja za swogeho mótka (1841). Dalša wosebitosć je kołk za poslušnosć a pilnosć wot wučerja Kita Šwjele. Pietistiske zmyslenje zemjanow, kaž hrabje Caspara von Gersdorfa, steji we wuskim zwisku z kubljanjom, ze załoženjom šulskich wustawow a šerjenjom pobožno-powučneje literatury. Z Ochranowskeje bratrowskeje wosady su wustajene pućowanske zapiski misionara Jana

do džensnišeho počahuja so fota a nabožne publikacije. Widzeć je nahrawanje serbskeje konfirmacije w Budyskej Michałskej cyrkwi 2001. Tež młodžina je zastupjena, mjez druhim z načiskami za kóstkowu hru, kotruž su šulerjo 7./8. lětnika Ewangelskeje wyšeje šule w Bukecach wuwili. Za džěći je zdobom přihotowane bibliski memory z karikaturami.

Zmolom njejsym wšitke eksponaty wustajeńcy mjenowala. Mōžu sej derje předstajić, zo njebě lochko, wuběr za pjeć lětstotkow dołhi časowy wotrězk tworić. Sym pak sej wěsta, zo je so kuratorce muzeja Andreji Pawlikowej poradziło, wažny zarys serbskeho nabožneho a kulturneho žiwjenja předstajić a wopytowarjow z wěcywustojnje a zajimawej přehladku putać. Jej poboku bě móhtrjec najkompetentiši poradźowar superintendent Jan Malink. W tutym zmysle superlatiwow hodži so spočatne hesło tež jako kónčne. „Soraborum Saluti“ – Serbam k spomóženju.

Měřana Cušcyňa

„We zachopjeńku běšo to słowo“

71. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 1. a 2. julija w delnjolužiskim Tšupcu

Wosadny farar Christoph Hanke (nalěwo) a Serbski superintendent Jan Malink zahajšaj cyrkwinski dzeń při pomniku Albina Mollera. – Na sobotnišim zeńdženju z přednoškaj we wjesnym hosćencu

Spočatk julija zetkach so ewangelscy Serbja z cyteje Łužicy na swój 71. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń, kotryž wotmě so lětsa w Tšupcu w Delnjeje Łužicy. Je to wjes na samej mjezy serbskeho sydlenkeho ruma, džesać kilometrow sewjernje Bórkowow w Blótach. Něhdy skutkowaše w njej krótki čas Albin Moller (1541–1618). Duchowny wuda w léce 1574 „Wěčnu cyrkwisku protyku“ a přida jej serbske spěwarske, přeložk Lutheroweho Małego katechizma a serbsku křćensku a kwasnu agendu. Čiścana pola Michaela Wolraba w Budyšinje, ptači wona jako přenja (delnjo)serbska čiścana kniha. Jenički eksemplar je so zdžeržal. Z bibliskim motom z ewangelija swjateho Jana „Na spočatku bě słowo“ pokaza cyrkwinski dzeń na wosebitu rólu reformacije w Serbach.

Kaž čerwjena nitka čehnješe so spominanje na Albina Mollera přez program. Jemu k česći bě so w léce 2006 pomnik před faru postajil. Při nim zahaji so sobotu, 1. julija, Serbski cyrkwinski dzeń z nutro-

nosću, kotruž swječešaj wosadny farar Christoph Hanke a Serbski superintendent Jan Malink. Pozawnowy chór ju z kěrlušemi z Mollerowych spěwarskich wobrubu – znamjo to, zo słuša spěwanje k wosadnemu žiwjenju. Na to pokazuja tež słowa z Jeremije 20,13 na pomniku: „Spiwajšo tomu Knězoju, chwalšo togo Kněza!“ Wosebity džak wupraji superintendent Malink knjezej Mětej Pernakej, kiž bě so za postajenje pomnika zasadžował a tak Tšupčansku wosadu na serbske korjenje dopominał.

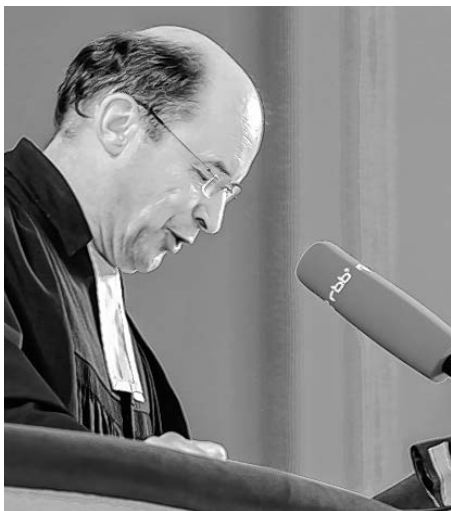
Albin Moller w srjedžišću

Po nutrosci poda so něhdže 30 wobdžělnikow na swačinu a bjesadu do bliskeho hosćenca. Předsyda Towarstwa Cyrila a Metoda Jurij Špitank postrowi přitomnych w mjenje katolskich Serbow. Wón wuzběhny ekumenisku zhromadnosć a předstaji šěroke skutkowanje towarstwa a jeho sekcijow.

Po tym slyšachmy přednošk dr. Hartmuta Leipnera, kiž je předsyda delnjoserbske-

ho Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi. Wón rěčeše wo Serbach a reformaciji a pokaza na wažne měžniki wuwica serbskeho pismowstwa. Wo Albiny Mollera jako wšostromskim wučeny m přednošowaše žiwje stawiznar dr. Pěš Šurman. Znaty bě Moller jako protykar z astronomisko-astrologiskeje wědu, kiž so tež na botaniskim, medicinskim a muziskim polu wuznawaše.

Na kóncu porěča farar Hanke wo wosadze a jeje znatej cyrkwi, kiž bě wot 1822 do 1832 twarski mišter Karl Friedrich Schinkel natwaril. Wona skići tysac wosadnym městno a wuznamjenja so z njewšednej swětlosću znutřka twarjenja. Farar Hanke njeje Serb, ale jeho džěci wobdžěla so na WITAJ-wučbje w zakladnej šuli w Tšupcu. Tak je so znajmjeńša něšto serbskosće do Tšupca nawróciło, po tym zo běchu před wjace hač 200 lětami prawidlowne serbske kemše w Tšupcu přestali. Potomnica tehdyšeho fararja, Budyšanka Ulrike Měškowa, bě →

Prědar Ingolf Kšénka

Začah na swjedženske kemše do Tšupčanskeje cyrkwe

Fota: J. Mačij

⇒ mjez wobdźělnikami cyrkwinskeho dnja.

Swjedźenske kemše

Pozawnowy chór witaše sytu kemšerjow njedzela při rjanym slóńčnym wjedrje na swjedźenske kemše z fararjami Janom Malinkom, Christophom Hanke, Ingolfom Ksenku, Christophom Rummelom a fararku Jadwigu Malinkowej. Na 250 Serbow a Němcow z cyleje Łužicy, mjez nimi tež katolscy wěriwi, swjećachu zhromadnje Božu službu. Na njej so tež statna sekretarka Ulrike Gutheil z braniborskeho Ministerstwa za wědomosć, slědženje a kulturu a generalny superintendent Martin Herche wobdźělštaj. Kěrlušy žiwje zaklinčachu. Farar Ingolf Ksenka předowaše wo słowach z ewangelija swj. Jana 1,1–4, z kotrychž je hrono cyrkwinskeho dnja wuwzate. Při Božim wotkazanju zaspěwa chór Budyšin dostoju „Liturgiju trinitatis“ delnjoserbskeho komponista Sebastiana Elikowskeho-Winklera na słowa Albina Mollera. Mócne zwonjenje nas z Božeho słowa witaše.

Program na farskej luce

Na farskej luce wosrjedz wsy bě stan natarjeny. Při rjanym wjedrje zesłodža wobjed z twarohom a bėrnami tež wonka za blidami.

Bórzy započo so pisany program. Wjele bě widzeć a časowy plan bě wuski. Po programje wjedzeše referendarka na Delnjoserbskim gymnaziju Jennifer Dünnbierowa. Designerka Sarah Gwiszcz předstaji w modowej přehládce šaty a suknje, kotřež sama produkuje. Wona rozkládže na přikładach, kak při tym wědomje elementy delnjoserbskeje drasty wužiwa. Redaktorka tydženika Nowy Casnik Ines Neumannojc rozmołwješe so ze studentku Annu Šulcojca a gymnazistku Hannu Klewicojca wo tym, kak so w Tšupcu serbska řeč a wosadne žiwjenje pěstujetej. Wobě prócowašej so serbsce řečec, štož jim hladajo na komplikowanu maćiznu lochko njepadny. Rejowanska skupina bě z Čiska pola Wojerec přijěta, mjez nimi tež hižo starše poriki, kiž pak z wulkej zahoritósću swoje reje pokazachu.

Slědowaše mytowanje z Łužiskim mytom Albinusa Mollerusa. Myto je so nowe wot Spěchowanskeho towarstwa za serbsku řeč w cyrkwi wupisalo. Jemu džěše wototal njewozjewjene přinoški, kiž so prašaja, što reformacija džensa woznamjenja. Kak ma so naša towaršnosć přetwaric a što je z cyrkwu? Pječ přinoškow bě so zapodało. Přenje myto je so džěliło. Wudobyštaj sej je gymnaziasť Pěťr Džisťawk z Chasowa a Roža Kitanoska, makedonska doktorandka w Lipsku.

Po mytowanju widžachmy hišće drastowu skupinu z Noweje Niwy ze serbskimi a němskimi rejemi. Potom pak bě na času, so na zakónčacy koncert do cyrkwy podač.

Modowa přehládka načasneje, na serbske elementy so zložowaceje drasty

Rejowanska skupina z Čiska pola Wojerec předstaji serbske reje.

Zakónčacy koncert serbskich chórow pod nawodom Geralda Schöna

Fota: J. Maćij

Zhromadny koncert

71. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeň wuklinča z duhodžinskim koncertom wjacorych serbskich chórow. Mjez wustupami čitachu gymnaziasťki bibliske citaty w delnjoserbskej řeči. Słyšachmy zjednočene delnjoserbske chóry, chór Łužyca, wjacore młodžinske chóry z Delnjeje Łužicy, mandolinowy orchester z Cerska pola Mužakowa a chór Budyšin. Je wšěje čě-

sće hódne, kak so dirigenća Gerald Schön (kiž bě tež chórowy koncert zestajił), Lubina Žurec-Pukačowa, Anke Kranik a Michał Janca za swoje čelasa zasadžuja a kak napječće publikum koncert scěhowaše, kotryž moderacije trjebał njeby. Pozbudženi wot zhromadnosće na cyrkwiskim dnju a wot poslednjeho spěwa, „Knjezoweho jandzela“, podachu so wěriwi z cyleje Łužicy na dompuć.

Marka Maćijowa

Wopomnjenske městna Jana Awgusta Měrcínka

K 200. narodninam serbskeho misionara Ochranowskeje bratrowskeje wosady

Ródny dom w Hrodzišću

Jan Awgust Měrcínk narodzi so 21. awgusta 1817 w Hrodzišću jako syn chěžkarja a česle. Jeho nan Jan Měrcínk bě Serb, mać Erdmutha rodž. Naakec bě Němka, džowka šewca z bliskeho městačka Wósporka. W třecim žiwjenskim léce zemrě hólčkej nan, na což so mać znowa wuda, a to na Jozefa Bareša, rodzeneho Čecha ze srjedźnočeskich kónčin wokoło Časlavy. Z druhého mandželstwa wuńdže šěsć dalšich džěci. Přirodny nan bě šewc; jeho dochody njeběchu wulke, tak zo so swójba w skromnych wobstojnosćach žiwješe. Wobaj, mać a přirodny nan, pochadžeštaj z pietistiskich kruhow Ochranowskeje diaspory. Džěci wotrosćechu w pobožnym duchu a z třomi rěčemi – ze serbskeje wobchadneje rěču we wsy, němskeje rěču maćerje a českeje rěču nana.

Jako 15lětny přizamkny so Jan Awgust Měrcínk Ochranowskej wosadze. Po wotpowědnym wukubłanju w Małym Wjelkowje a Ochranowje skutkowaše wot 1844 do 1849 jako misionar na Labradorje. Jako po tym někotre tydženje w staršiskim domje w Hrodzišću přebywaše, dónđe k njemu přeprašenje z Jendzelskeje, so jako tołmačer wobdžělic na wulkej jězbje do Sewjerneho lodoweho morja. Pječ lět traješe ekspedicija, wo kotrež Měrcínk nadrobny dženík wjedžeše. Praji so, zo po swojim nawróće w měrnym staršiskim domje w Hrodzišću swój dženík za čišć připrawi. Jeho kniha „Reisetagebuch ...“ bě jara požadana a w běhu krótkich lět trójce za sobu wuńdže.

Ródny dom Měrcínka bě chuda chata na juhozapadneje kromje Hrodzišća. Jednospochodowy ze słomu kryty domček stejše na zapadneje wyšinje při hrjebidolinje,

Jan Awgust Měrcínk (1817–1875)

kotrež Smoła (němsce Smoa) rěkach a kotraž je džensa w dalokej měrje zasypa. Stari wjesnjenjo wědza so dopomnić, zo so domček hišće hač dosrjedź 20. lěstotka wužiwaše. W 1930tych lětach bydleşe tu wěsty Kuba, kotryž tofle džělaše, a po 1945 swójba Klutz, přesydlency ze Šleskeje. Něšto lět po wójnje, drje wokoło 1951, dodžeržany domček, kotryž rozpadowaše a so zwjesć hrožeše, zwottorhachu. Nažel wo nim žadny foto znaty njeje.

Džensa je ležownosć z płotom wobhrodžena a so jako zahroda wužiwa. Na njej stej lawba, kotraž móhla snadź samo na fundamentach Měrcínkowneho ródneho doma natwarjena być. Ležownosć je hišće nětko mjez wjesnjany jako Barešec zahroda (Baresch's Garten) znata. Jeje džensniša adresa je Nowa dróha (Neue Straße) č. 17.

Džensniša Barešec zahroda w Hrodzišću – ležownosć, na kotrež bě něhdže hač do 1951 ródny dom J. A. Měrcínka stal

Foće: T. Malinkowa, SKA

Wuměnk w M. Wjelkowje

Po tym zo bě Měrcínk mjez Eskimowcami na Labradorje skutkował, wupósta jeho cyrkwinske wjednistwo jako misionara do napřečiwného kónca swěta, do južneje Afriki. W přihotach na to woženi so wón z młodej wučerku z Ochranowa. Wot 1856 džělaštaj mandželskaj 13 lět mjez ludom Hotentotow. Po napinacym skutkowanju a smjerći štyrjoch swojich džěci wrócištaj so w aprylu 1869 do domizny, do Małego Wjelkowa. W decembru samsneho léta zemrě tam mandželska, Měrcínk pak poda so, hakle 52 lět stary, na wuměnk.

Bydlenje bě Měrcínkec swójba namakala w bywšim Ščěpankec domje w susodstwie Gruhleca zwonylijernje. Dwuposchodowy dom bě w léce 1787 z Małego Nydeje pochadžacy Jan Ščěpank (Schipang) natwaril. Bě to 34. dom, kotryž bě po založenju Ochranowskeje kolonije Mały Wjelkow w tutym nowym sydlišću nastał. Dołhe léta wjedžeše w nim jedyn ze swójbných, powšitkownje znaty jako „Gemüse-Schippang“, zeleninarski wobchod. Hač do 1869 w swójbnym wobsydstwie, přeńdže dom 1870 do wobsydstwa wosady. Dokelž bě hač do 1902 přezcytnje z efojom wobrosćeny, rěkachu jemu „Efeuhaus“.

W tutym domje přežiwi Jan Awgust Měrcínk swoje wuměnkarske léta, wothladany wot swojeje pofsotry z Hrodzišća. Prawdžepodobnje tu tež 30. měrca 1875, hakle 58 lět stary, zemrě, zawostajiwši wobstarnu mać a džowce Marie a Helenu, wobě w młodostnej starobje.

Nažel stej dom hižo wjele lět prózdný a by nuznje wobnowjenje trjebał. Jeho džensniša adresa je Friedricha Gruhlowa dróha 2.

Row w Małym Wjelkowje

Jan Awgust Měrcínk bu na Božej roli (Gottesacker) Ochranowskeje wosady pochowany. Jeho row namaka so w třecim rynku džewjateje hrjadki pohrjebnišća, na tak mjenowanej Hrdadce bratrow (Brüderbeet). Runja druhim je po Ochranowskim wašnju jednorje wuhotowany. Na trawniku leži pěskowcowa plata z wjelbowanym powjerchom, do kotrejež je w frakturym pismje wudypany napis: „Johann August / Miertsching / geboren den 21. August 1817 / in Gröditz / heimgegangen den 30. März / 1875“. Přidatna taflička z jeho mjenom a žiwjenskijaj lětomaj na jeho posledni wotpočink skedžbnja.

Składnostnje 130. posmjertnin J. A. Měrcínka da Serbske ewangelske towarstwo jeho narowny pomnik 2005 wobnowić. Na financowanju wobdžělištej so podžělne tež Małowjelkowska bratrowska ⇒

Spomnjenki na našeho susoda Gerharda Wirtha

Tak dołho kaž sym w Njeswačidle bydlił, bě superintendent Gerhard Wirth na tamnišej farje mój respektiwne naš susod. Našej swójbje běštej spřečelenej, wosebje my džěci. Moja wowka Lejna Faltingowa bě z Gerhardom Wirthom někajke priwuznistwo, njewěm pak wjace, na kotre wašnje. Znajmjeńša bě přečelstwo tak wuske, zo smój z bratrom bórže směłoj prajić „wuj Gerat“.

Tajke susodstwo pak njebě přeco bjez problemow, wosebje nic při dzerženju drobnego skotu. Moja wowka je, kaž Wirtheč swójbja tež, kokoše dzeržała. Te smědžachu, kaž je to tehdy było, wšudžom wokoło běhać, wački pytać a trawu šćipać. Pola Wirtheč su kokoše wodnjno swoju porciju zorna z praktiskich přičin tak dostali, zo je so w hornim poschodže wokno wočiniło, „put put put“ wołało a hornic pšeny na dwór dele wusypnył. Na tute „put put put“ je so počasu tež jedna kokoš mojeje wowki zwučila a je Wirthečom k žranju chwatała. To je wuja Gerata počasu jara mjerzało a wón kazaše: „Lejna, kedžbuj ty na swoju kokoš!“ Wowka pak mjenješe: „Picujće waše w kurjencu kaž ja, hač tam moja njepřidže.“ Jedneho dnja měješe wuj Gerat nós połny. Wón popadny našu kokoš, hrabny sekeru, wotrubny jej hłowu a ju hišće krawjo wowce přinjese: „Jow, Lejna, maš něšto za poliwku.“ To bě wowka wrótna.

Wječba pak je bórže přišła. W tutym času njeměješe wowka honača, ale Wirtheč mějachu jedneho, tajkeho rjaneho pisaneho. Wón přidže hač do našeho ku-

Naduty kapon a jeho kokoše na Wirtheč farskim dworje w Njeswačidle

Foto: G. Wirth

rjenca a tam wowcne kokoše „domawobstara“. Nětko so wona mjerzaše a chcyše jeho wučerić. Honač pak bě lózy, skoči jej na chribjet a ju z pyskom tak do hłowu dypny, zo je krej běžala. „To ty hišće jónu nječiniš“, praješe wowka, popadny honača, wza sekeru a ... „Jow, Gerato, maš něšto za poliwku.“ Njemóžu so wjace dopomnić, kelko měsacow wobaj po tym mjez sobu rěčałoj njejtaj.

Wuja Geratowe kokoše namakachu pak tež druhdže dobru, přidatnu picu. 1953 začahny do Njeswačanskeho stareho hroda ptačernja. Dr. Gerhard Creutz bě z jeje přem nawodu. Za swoje slědženja zašlahachu ptačerjo wulki džěl hrodowego parka. Nastajichu tam pukloty, w kotrychž bě dobra pica, kiž ptački přiwabješe. Pukloty

běchu kaž pasle, zo móžachu ptački nutř, ale potom so wjac won njenamakachu. Popadnjnym ptačkam přityknychu ornitologojo metalowe rynki z čisłom. Teje dobreje cuzeje picy dla namakachu tež Wirtheč kokoše bórže puć do tych puklotow, štož sobudželačerjow ptačernje mjerzaše. Jónu njedzelu dopoždnja – kemše běchu runje nimo – přileća kemšerjam wótře dakotajo přez wrota hrodowego parka črjóda kokošow napřečo. Kóžda měješe tafličku wokoło šije, na kotrejž steješe: „Ja sym picu kradnyła.“ Kokoše zhubichu so w farskim kurjencu. Taflički su Wirtheč wězo hakle wječor při zawrjenju kurjenca widželi. Powěšć wo tutym podawku pak je so hnydom po wsy roznjesła.

Ludwig Sachsa

⇒ wosada a Załožba za serbski lud. Dokelž restawracija originalneho kamjenja hižo móžna njebě, zhotowi řezbar Uwe Konjen z Budyšina kopiju. Wobnowjeny row přepoda so zjawnosći we wobłuku lětneje zhromadizny Serbskeho ewangelskeho

towarstwa na reformaciskim dnju, 31. oktobra 2005. Krótke dwurěčne wopominanje wuhotowaštaj Małowjelkowska fararka Christine Welschen a Serbski superintendent Jan Malink. Do swjatočnosće na pohrjebnišću bě mjeztym njeboh spisowa-

ćel Alfons Frencl z Róžanta před člonami towarstwa w serbskej rěči wo žiwjenju a skutkowanju Měrcinka přednošował, po tym wospjetowaše přednošk za Małowjelkowskich wosadnych w němskej rěči.

Trudla Malinkowa

Dom w Małym Wjelkowie, w kotrymž misionar Měrcink swój wuměnk přežiwi

Foće: T.M.

Row J. A. Měrcinka w Małym Wjelkowie

Powěšće

Na swojim statoku we Łomsku pola Njeswačidla staj Měrcin Panach a jeho syn Manfred muzej z něhdže 400 eksponatami wutworiloj. Eksponaty, kotraž so něhdj w ratarstwje a domjacnosći trjebachu, su wuhotowane z tafličkami, na kotrychž steji nimo němskeho tež serbske pomjenowanje. Panachec priwatny muzej je na něhdžej synowej tubi zarjadowany a wobsteji wot lěta 2008.

Foto: A. Handrik

Wukrančicy. Na farje Wukrančanskeje starolutherskeje wosady wutwarjeja wot lońšeho „rumnosć Jana Kiliana“, kotraž ma slůžić jako archiv, slědźenišćo a wustajenišćo. Předewšěm maja so tu slědźerjam a dalšim zajimcam z tu a wukraja dokumenty wo nastaću wosady we 1840tych lětach a wo wupućowanju wosadnych pod nawodom fararja Kiliana do Texasa spřístupnić. Zdobom ma so tu zaměstnić trojorěčna přehladka wo žiwjenju a skutkowanju Kiliana, kotraž bě 2011 skladnostnje jeho 200. narodnin jako pućowanska wustajeńca nastala. Twarke naprawy so ze zjawnych srědkow spěchuja. Tež towarstwo Texas Wendish Heritage Society ze Serbina wutwar rumnosće ze 6 000 dolarami podpěruje.

Mały Wjelkow. W remizy něhdžejše sotrownje w Małym Wjelkowje přednošowaše dr. Frank Seeliger z Berlina 23. junija wo Ochranowskej misionarce Maria Heyde (1837–1917). Wona bě so na misionarskej staciji w južnoameriskim

Suriname narodźila jako džowka z Turnowa pochadźaceje serbskeje misionarki Marje Hartmannoweje rodź. Lobachojc (1798–1853). W Małym Wjelkowje wukubłana, bě Maria Heyde 44 lět jako misionarka w Indiskej skutkowała. Přednošk wotmě so skladnostnje jeje lětušich 100. posmjertnin a wospjetuje so 7. nowembra w archiwje w Herrnhuće.

Wostrowc. Wot 30. junija hač do 2. julija je Ewangelska akademija Mišno w klóštrje Marijinym dole přewjedła studijne dny pod temu „Wot Blótow hač k lužiskim horinam. Serbske zetkanja“. Ze serbskeje strony předstajichu Colett Šampatisojc serbske nałožki, Lubina Malinkowa serbske cyrkwinske stawizny a Měrcin Wjenk načasnju serbsku literaturu. Dale zaběrachu so wobdźělnicy ze serbskimi powěšćemi a prašenjami identity. Kublanske dny běchu wulki wothlós žnjeli. Wjace hač 60 zajimcow bě so přizjewilo, někotrym dyrbjachu pobrachowacych městnow dla wotprajić.

Dešno. Njedzela, 2. julija, wotewrichu w tudyšim domizniskim muzeju wustajeńcu wo serbskim cyrkwiskim žiwjenju po reformaciji w Delnjeje Łužicy. Zawodne słowa měješe spěwotwórc Bernd Pittkunings. Wustajeńca steji pod heslom „Lobe den Herren, meine Seele/ Chwal togo Kněza, mója duša“ a pokazuje so hišće hač do 18. septembra.

Minakał. W tudyšej cyrkwi wuhotowachu abiturienća Drježdžanskeho Křižneho chóra 11. julija spěwny koncert. Zaklinčachu duchowne a swětnje twórbje runje tak kaž ludowe spěwy a popowe title. Koncert tajkeho razu so hižo wosmy raz w Minakałskej cyrkwi wotmě, wšako wosadny farar Steffen Hirsch každe lěto maturantow Křižneho chóra přeprašuje.

Dary

W juniju je so darilo za Serbske ewangelske towarstwo 150 eurow a za Pomhaj Bóh 12 eurow. Bóh žohnuj daraj a darićelow.

Spominamy

Před 80 lětami wuńdžechu poslednje čista serbskich nowin a časopisow do Druheje swětoweje wójny. Mjez nimi běštej tež ewangelskej nabožnej časopisaj **Pomhaj Bóh** a **Nowy Misionski Posoł**. Nationalsocialisća běchu Smolerjec čišćernju w Serbskim domje na Lawskich hrjebjach zawřeli a z tym dalše wudawanje serbskeho pismowstwa znjemóžnili. Pomhaj Bóh, založeny 1891, bě tydzensce wuchadzał. Poslednje dowójsnje čisto pod doholětnym redaktorom, fararjom Korlu Wyrgačom z Nosaćic, wuńdže 22. awgusta 1937. Nowy Misionski Posoł bě naslědnik lěta 1854 založeneho Misionskeho Posoła a wuchadžeše měsacnje, naposledk pod redaktorstwom fararja Awgusta Mikele z Malešec. Poslednje čisto je nam znate z junija 1937. Jeničce Katolski Posoł,

kiž so w swojkej Donnerhakec čišćerni Předšulerskimi wrotami čišćeše, móžeše hišće hač do lěta 1939 wuchadžeć. Po wójnje mějachu Serbja wot lěta 1947 zaso swojku čišćernju, ale nabožnej časopisaj Pomhaj Bóh a Katolski Posoł smědžeštej hakle wot hód 1950 zaso wuchadžeć. Misionski časopis ewangelskich Serbow pak so hižo wozrodźił njeje. T.M.

Přeprašujemy

- 06.08. 8. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
- 07.08. pónđzela**
10.30 ekumeniski nyšpor ze Serbskej srjedźnej šulu w Budyšinje w cyrkwi Našeje lubeje knjenje (kanonik Sćapan, sup. Malink)
- 12.08. sobota**
13.00 pućowanje we Wuježku pola Bukec
17.00 nutrnosć na Pawlikec statoku we Wuježku
- 13.08. 9. njedzela po Swjatej Trojicy**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
14.00 wosadne popołdnje w Slepom (fararka Malinkowa)
- 17.08. štwórtk**
18.30 Bjesada w Bukecach na farje
- 27.08. 11. njedzela po Swjatej Trojicy**
09.30 dwurěčne kemše na Šusterec statoku w Trjebinje (fararka Malinkowa)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
- 03.09. 12. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čišč: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiaražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.